

Statenvoorstel nr. PS25-000742

Datum	GS-kenmerk	Inlichtingen bij	Gedeputeerde(n)
09.12.2025	2025-031419	J. van Dartel JGM.v.Dartel@overijssel.nl +31384997806	M.R.H.M. von Martels

Aan Provinciale Staten

Onderwerp

Investeringsvoorstel bosrevitalisatie

Bijlagen

- I. Ontwerpbesluit
- II. Budgettaire gevolgen
- III. Rapport 'Vitaliteit bossen in Overijssel' (bosgroepen/Probos, 2022)

Samenvatting van het voorgestelde besluit.

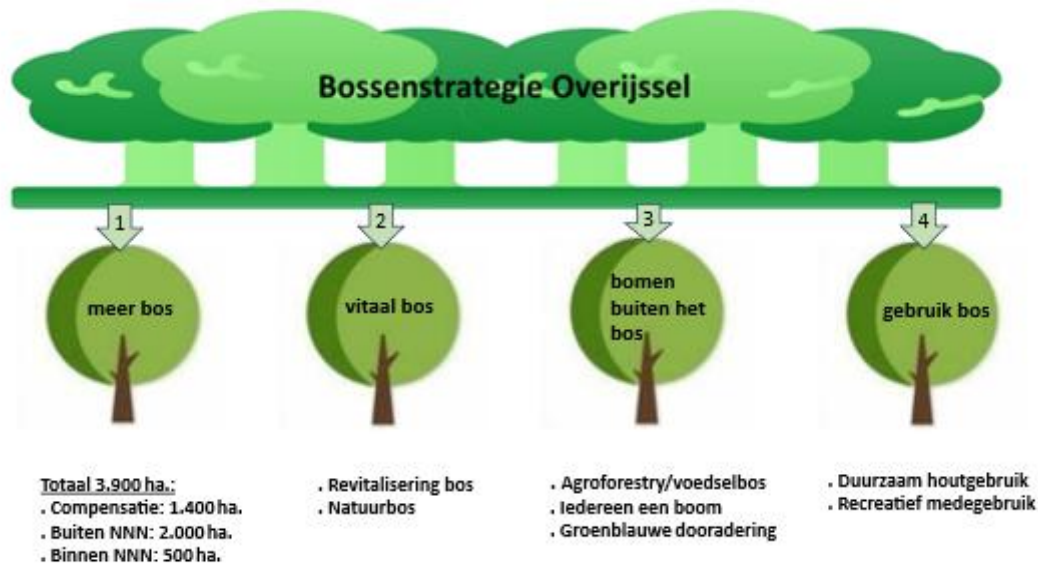
Provinciale Staten hebben besloten incidenteel €3 miljoen beschikbaar te stellen voor de revitalisering van bossen. Dit is vastgelegd in het aangenomen statenvoorstel 'Perspectiefnota 2026 en tussenbalans' (nr. PS25-000274). In deze nota doen wij een voorstel voor de inzet van deze middelen. Ook besluiten Provinciale Staten om het restantbudget van € 687.500,- uit het provinciale coalitieakkoord, bestemd voor cofinanciering Zoetwater Oost NL, toe te voegen aan bosrevitalisatie en in te zetten voor vernatting van bestaande bossen.

Inleiding en probleemstelling

Bossenstrategie Overijssel

De gezamenlijke provincies hebben zich met het Rijk gecommitteerd aan het Klimaatakkoord waar de Bossenstrategie één van de uitwerkingen is. De klimaatdoelen zijn in de landelijke Bossenstrategie vertaald met als ambities het versterken van de vastlegging van CO₂ door aanleg van bomen en bos, revitalisering van bestaande bossen en het versterken van de biodiversiteit. Elke provincie heeft dit vervolgens vertaald in een eigen Bossenstrategie. In juni 2022 is door ons college de Overijsselse Bossenstrategie vastgesteld ([Bossenstrategie - Provincie Overijssel](#)). Deze volgt dezelfde lijn als de landelijke strategie en is opgebouwd uit vier pijlers. Dit is schematisch weergegeven in onderstaand figuur.

De onderdelen van de Bossenstrategie Overijssel, met focus op de pijlers 'meer' bos en 'vitaal' bos, zouden eerst in samenhang met andere opgaven (o.a. klimaat, natuur en KRW) worden opgepakt in de gebiedsprocessen van het PPLG en worden gefinancierd uit het transitiefonds van het NPLG. Nu dit niet doorgaat zijn er alleen voor de compensatie van gekapt bos binnen Natura 2000-gebieden financiële middelen beschikbaar vanuit het programma Natuur en vervalt de financiële grondslag voor de overige bosuitbreiding en revitalisatie van bos.

Perspectiefnota 2026

Op dit moment is er geen concreet zicht op Europese middelen. Ook het Rijk heeft geen substantiële middelen voor revitalisering van bossen en verwijst naar de maatregelpakketten. In de Overijsselse maatregelpakketten is echter geen bosrevitalisatie opgenomen. Om tot en met 2030 werk te kunnen maken van de revitalisatie van onze bestaande bossen is in de Perspectiefnota 2026 een incidenteel bedrag van €3 miljoen opgenomen met nadruk op het versterken van de waterfunctie van bestaande bossen. Dit als uitwerking van de aangenomen motie "Water vasthouden in bestaande bossen" op 13 november 2024. Door verbeteringen en aanpassingen in het watersysteem in bossen, kunnen deze dienen als buffer voor het vasthouden van water en in tijden van droogte water afgeven aan bijv. landbouw- en waterwingebieden.

Belang van vitaal bos

Bomen, bossen en natuur hebben een positieve werking op de gezondheid en gemoedstoestand van mensen. De inwoners van Overijssel en de toekomstige generaties hebben daarom belang bij en recht op vitale en gezonde bossen. De inspanningen die we doen in de bossenstrategie zijn nodig om de Overijsselse bomen en bossen in goede staat door te geven aan volgende generaties.

Zoals genoemd dragen vitale bossen in belangrijke mate bij aan de klimaatdoelen en ook aan het versterken van de biodiversiteit. Onderzoek naar de vitaliteit van de Overijsselse bossen¹ wijst uit dat het hiermee niet goed is gesteld. Ongeveer 30% van ons bosbestand valt qua vitaliteit in de categorie bedreigd bostype, waarvoor op korte termijn (voor 2030) maatregelen benodigd zijn om het betreffende bostype te behouden. De factoren die daarin een bepalende rol spelen zijn verdroging, vermessing (stikstofdepositie) en verzuring. In het onderzoek worden een aantal maatregelen genoemd die genomen kunnen worden om bos (meer) vitaal en klimaatbestendig te maken. De belangrijkste zijn:

- Hydrologisch herstel, water vasthouden
- Variatie soorten en leeftijd
- Verbeteren bosbodems
- Versterken bosstructuur
- Verlaging wilddruk

Voldoende waterbeschikbaarheid essentieel

Zoetwaterbeschikbaarheid is een belangrijke levensvoorwaarde voor allerlei functies, waaronder voor bos en natuur. Die waterbeschikbaarheid staat echter in toenemende mate onder druk, in het bijzonder op hoge zandgronden, waar geen of weinig wateraanvoer mogelijk is vanuit het hoofdwatersysteem. Dit komt enerzijds door een toenemende watervraag en anderzijds door een versnelde klimaatverandering, waardoor het aanbod in droge tijden verder afneemt. Dit leidt tot toenemende problemen voor bijvoorbeeld de vitaliteit van bestaande bossen.

¹ 'Vitaliteit bossen in Overijssel', Bosgroep NON + Stichting Probos, projectnr. 21.52.760.01, december 2022

Voor voldoende waterbeschikbaarheid is in heel Overijssel 'zelf meer water vasthouden in de bodem' een belangrijke knop om aan te draaien, naast aanvoer vanuit het hoofdwatersysteem en zuiniger omgaan met water (waterbesparing).

Via diverse sporen werkt de provincie hieraan, samen met onze partners. Voorbeelden zijn de Sponsstrategie Regio Zwolle, programma Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON), programma Haarvaten Op Peil (HOP).

Koppeling met ZON

Het voorliggende investeringsvoorstel heeft een directe koppeling met het programma ZON en het daarmee verbonden Overijsselse uitvoeringsprogramma HOP. In het programma HOP voeren de provincie, twee waterschappen en vier terrein beherende organisaties maatregelen uit die zijn gericht op de verdrogingsbestrijding in de hogere delen van Overijssel waar geen wateraanvoer mogelijk is.

De HOP-partners investeren daartoe in integrale projecten om water vast te houden en bij een piekafvoer tijdelijk te bergen, waardoor droogte in de natuur en de landbouwgebieden er omheen vermindert. De terreinbeheerders en landgoederen stellen daarvoor gronden beschikbaar.

Als het daarbij gaat om bosgebieden, worden daarmee meerdere doelen gediend: de verdrogingsbestrijding door water langer vast te houden in bosgebieden gekoppeld aan het revitaliseren van bosgebieden door deze klimaatbestendig en vitaal te maken.

Hiertoe wordt er uit het restantbudget van ZON een bedrag van €687.500,- toegevoegd, waardoor in totaal bijna €3,7 miljoen beschikbaar komt voor revitaliseringsmaatregelen.

Bosherstel

Onderzoek als basis

Door revitalisatie van bos willen we veerkrachtige en klimaatbestendige bossen realiseren. Momenteel voeren we, met medewerking van onze bouseigenaren, een actualisatie uit op het eerdere genoemde vitaliteitsonderzoek naar Overijsselse bossen. Door nieuwe kennis en inzichten is een update van dit onderzoek nodig gebleken. In het actualisatie onderzoek wordt naast de vitaliteit ook de veerkracht van de Overijsselse bossen voor mogelijke toekomstige klimaatscenario's beschouwd. Hierbij sluiten we aan bij de gekozen klimaatscenario's in de momenteel lopende verkenning '*Overijssel in 2100*'. In deze verkenning onderzoeken we hoe klimaatverandering het grondwatersysteem beïnvloedt en in hoeverre we met water en bodem sturend maatregelen deze negatieve effecten kunnen verminderen. Het actualisatie onderzoek wordt in Q3 2026 opgeleverd.

Daarnaast willen we als ondersteuning en praktijkvalidatie van het actualisatieonderzoek een grootschalig onderzoek naar onze bosbodems uitvoeren. Hierbij stemmen we af met het lopende bodemonderzoek in N2000-gebieden als uitvoering van de motie 'Kwaliteit natuurbodems in beeld' (PS25-000472, 25 maart 2025). In het investeringsvoorstel vragen we een deel van de middelen hiervoor in te zetten. Dit gecombineerde onderzoek moet de bouwstenen leveren voor te nemen revitaliseringsmaatregelen op korte termijn (tot 2030) en op middellange termijn (2030-2040), onder meer met betrekking tot waterbergingsfunctie.

Hydrologisch herstel

Met het herstel van de hydrologie willen we in natte periodes zoveel mogelijk water in het bos vasthouden voor gebruik in droge periodes en behoud van een gezonde bosbodem.

Het nemen van hydrologische maatregelen is nog meer dan de andere maatregelen maatwerk en vraagt gedegen voorbereiding. Vooraf dienen de oorzaken en knelpunten goed in kaart te worden gebracht en dient goed te worden onderzocht of de voorgestelde maatregelen de beoogde effecten hebben.

Daarnaast moet er worden gekeken naar de effecten van de maatregelen op de omgeving. Het uitvoeren van hydrologisch herstel is daarom ook niet overal mogelijk.

Bij maatregelen in het bos moet worden gedacht aan aanpassing van de detailontwatering om water langer vast te houden en de natuurlijke hydrologische situatie zo goed mogelijk te herstellen. Dat kan onder meer bereikt worden door het:

- plaatsen van stuwen;
- verwijderen van rabatten;
- dempen van sloten;
- verondiepen van sloten.

Qua maatregelen richten we ons op de bossen (in de categorie bedreigd) buiten de gebieden die op dit moment een vergoeding krijgen vanuit subsidies gekoppeld aan N2000 en het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Dit betreft tot 2030 ongeveer 1.400 ha. Voor de periode tussen 2030-2050 gaat het om nog eens 2.900 ha. De kosten voor revitalisering binnen deze gebieden zijn afhankelijk van de noodzakelijk te treffen maatregelen en kunnen dus sterk variëren per gebied. Uitgaande van kengetallen tussen €7.500,- en €10.000,- per hectare, kunnen we hier met de beschikbare middelen tussen de 370 en 500 hectare bos revitaliseren.

Participatie samenleving

De direct betrokkenen bij bosrevitalisatie zijn onze boscijgenaren en bosbeheerders. Zij bevestigen het beeld van de staat van onze bossen en weten als geen ander wat er nodig is om onze bossen vitaal en klimaatbestendig te maken en te houden.

Binnen ons netwerk van boscijgenaren en beheerders bespreken we voortdurend waar de knelpunten liggen op het gebied van bosrevitalisatie. Wij geven daarbij ook aan waar wij, vanuit onze rol, iets extra's of anders kunnen doen. Zo is onder meer bij onze boscijgenaren en -beheerders begin 2024 in een eerste consultatieronde 'opgehaald' waar de accenten moeten komen te liggen bij de inzet van deze middelen voor revitalisatie.

Welke maatregelen in het watersysteem zijn urgent en kunnen we op korte termijn al uitvoeren? Deze signalen hebben we meegenomen in het lopende actualisatie onderzoek dat we in nauwe samenwerking met onze partners verder uitwerken. Op deze manier willen wij de partners ook betrekken bij het bosbodemonderzoek.

Wij richten ons op de bossen in de hoogste urgentie categorie (bedreigd bostype). Veelal betreft dit de bossen op de hogere zandgronden. Bij de uitwerking van dit voorstel voor besteding van de revitalisatiemiddelen willen we de partners als volgt betrekken.

In één bijeenkomst met boscijgenaren en bosbeheerders inventariseren we waar de behoeften liggen voor revitalisatie, waar urgentie ligt en welke kosten hiermee zijn gemoeid. Het gaat daarbij ook over de vorm van financiering, voor zover mogelijk binnen de (juridische) inkoopkaders. Uiteindelijk moet dit leiden tot een gedragen regeling waar alle boscijgenaren en -beheerders een evenwaardige kans op financiering maken. Deze inspanningen zijn te klein om het echt een participatieproces te kunnen noemen. Daarnaast is er consensus binnen dit netwerk over deze manier van werken. Het maken van een participatieplan achten wij daarom niet nodig.

Omdat we onze partners raadplegen zullen we een participatieverslag opstellen, waarin we aangeven hoe we met de consultatie van onze partners zijn omgegaan en waarom bepaalde zaken wel of niet meegenomen zijn.

Overwegingen, dilemma's en risico's

De 10e Voortgangsrapportage Natuur (VRN) laat zien dat landelijk het tempo van bosrealisatie achterligt op wat nodig is om de gestelde doelen uit de Bossenstrategie tijdig te realiseren. De redenen voor het achterblijven van de realisatie zijn uiteenlopend.

Deels is er onvoldoende geld. Daarnaast zijn er andere factoren zoals de toenemende druk op onze ruimte door o.a. woningbouw en energieopwekking, het willen behouden van open landschap als weidevogelgebied en de heersende politieke wens om gronden te behouden als landbouwgrond. Provincies schatten dat, op basis van het huidige beleid en financiering, maar ongeveer 20% van de CO₂-vastleggings doelen gerealiseerd kan worden per 2030. Het ontbreken van een duidelijk rijksbeleid geeft bovendien veel onzekerheid bij alle betrokken partijen.

Om de gestelde doelen toch te kunnen halen wil het ministerie van LNV meer accent gaan leggen op bosrevitalisatie en hier meer geld voor vrijmaken. Landelijk lijkt het accent dus te verschuiven van 'meer bos' naar 'vitaal bos'. Hierbij moet worden opgemerkt dat de opgave voor boscompensatie sowieso moet worden uitgevoerd en waarvoor we ook de middelen hebben.

Aan de staatssecretaris LNV is vanuit IPO-verband onlangs het verzoek gedaan om structureel meer geld voor bosrevitalisering vrij te maken. Als eerste stap in die richting stelt het ministerie van LNV jaarlijks (tot 2030) extra middelen ter beschikking voor bosrevitalisatieprojecten. Voor 2025 heeft Overijssel € 0,45 miljoen toegekend gekregen op ingediende projecten van boscijgenaren. Samen met de door uw Staten toegekende €3 miljoen en de toegevoegde ZON-middelen kunnen we met onze partners al behoorlijke stappen zetten.

Omdat de dekkingsbehoefte voor revitalisering van de Overijsselse bossen groter is (€9 miljoen tot 2030 en €28 miljoen tot 2050) blijven we zoeken naar nieuwe financieringsbronnen.

Uitvoering

In totaal beschikken we over een bedrag van bijna €3,7 miljoen. Dit bedrag willen we besteden in de periode t/m 2028. Bij voorkeur in de vorm van een subsidie aan concrete maatregelen waar onze partners de projecten voor aanleveren.

Daarnaast willen we ook deel van het bedrag reserveren voor onderzoek naar bosbodems welke in combinatie met het lopende actualisatieonderzoek de nodige bouwstenen moet leveren voor gerichte herstelmaatregelen die bijdragen aan de vitaliteit en het duurzaam beheer van bossen.

Als laatste willen we een bedrag reserveren als cofinanciering in water gerelateerde revitaliseringsmaatregelen in de Regiodeals Vechtdal en Salland.

In onderstaand overzicht geven we de besteding van de beschikbare middelen weer:

Onderdeel	Investering
Subsidieregeling	€ 2.827.500
Bosbodemonderzoek	€ 500.000
Cofinanciering revitaliseringsprojecten regiodeals Vechtdal en Salland	€ 360.000
Totaal	€ 3.687.500

Conclusie

Om uitvoering te geven aan de ambities in onze Bossenstrategie en daarmee ook aan de klimaatdoelen tot het vastleggen van CO₂ zijn veel middelen nodig. Met het beschikbaar stellen van €3 miljoen (via de Perspectiefnota 2026) en €687.500,- (uit restant budget Water in coalitieakkoord), kunnen we, samen met onze partners, de eerste stappen zetten in het vitaal en klimaatbestendig maken van onze Overijsselse bossen. Wij stellen u voor deze €3.687.500,- beschikbaar te stellen door de middelen over te hevelen van de Algemene Reserve Kwaliteit van Overijssel naar de Reserve Uitvoering Kwaliteit van Overijssel en toe te voegen aan prestatie 3.5.5 zoals verwerkt in de 1^e PS begrotingswijziging 2026.

Voorstel

Gelet op het voorstaande stellen wij u voor het besluit te nemen zoals verwoord in bijlage I. De budgettaire gevolgen zijn uitgewerkt in bijlage II.

Gedeputeerde Staten van Overijssel,

voorzitter, A.P. Heidema

secretaris, N. Versteeg